

LITURGIKUS HANYATLÁS ÉS MEGÚJULÁS A NÉPÉNEKLÉS TÜKRÉBEN 1797-TŐL A II. Vatikáni Zsinatig, Különös tekintettel egy szűkebb hazai tájegységre

A dolgozat alapkérdése a következőképpen fogalmazható meg: Minek következtében jutott a Római Katolikus Egyház liturgikus élete abba a dekadens állapotba, amelyben azt a XIX. század folyamán és a XX. század első felében találhatjuk? A kérdést alapvetően a meghatározott időszakban használt kéziratot és nyomtatott énekeskönyvek anyagának vizsgálata vetette föl, mégpedig elvi és gyakorlati szempontból egyaránt. Az említett összeállításokban található anyagok ugyanis sem funkcionálisan, sem tartalmilag nem feleltek meg a hivatalos liturgikus szövegek és dallamok alapján elvárható normáknak. Sőt, azt lehet mondani, hogy az esetek nagy többségében gyökeres ellentétben álltak azokkal. A tartalmi különbségek tekintetében feltűnő, hogy a középkor folyamán kialakult és diadalra jutott hittani megállapítások aránytalanul nagy mértékben fogalmazódnak meg az említett kiadványok és kéziratok énekeiben. (Ez a tartalmi különbség a tárgyalt anyanyelvű népének esetében egyben határozott minőségi különbséget is jelent, noha ennek egyébként nem okvetlenül kellene így lennie.) Funkcionálisan pedig az volt szembevetendő, hogy jobb esetben ezeket az énekeket a liturgia elvileg kötelezően előírt szövegei helyett, rosszabb esetben a liturgia szövegeitől és cselekményeitől teljesen függetlenül alkalmazták.

Az összefoglaló elején feltett kérdés megválaszolásában segíthet az a közös nevező, amely az imént behatárolt időszak szinte valamennyi liturgikus visszaélésének előfeltételként határozható meg. Ez pedig nem más, mint a papság és az asszisztencia által az oltártérben, a laikus hívek által pedig a templom többi részében megszólaltatott énekek és imádságok markáns elkülönültsége, ami meglátásaim szerint szintén a középkor folyamán végbement teológiai és lelkiségtörténeti változásokban gyökerezik. Erről az alapvető problémáról, az ennek következtében kialakult olvasott misék gyakorlatáról és annak minden liturgikus ténykedést befolyásoló hatásáról szólnak a bevezető főfejezetet követő 2., *Általános helyzetelemzés*, valamint a 3., *Helyzetelemzés az adott időszakban* című főfejezetek. A 4., *Helyzetelemzés a népéneklés fényében* című főfejezet az addig megfogalmazott tényezőket vizsgálja a népénektárak énektípusainak, valamint az egyes énekek mondanivalójának figyelembevételével.

Az ezt követő 5. főfejezet a tanítók, a kántorok és a hivatásos zenészek tevékenységét mutatja be röviden, akik a papság mellett a korabeli egyházzene művelői voltak. Az ezt követő 6. főfejezet pedig a korabeli népének zenei (dallami, ritmikai, harmóniai) jellemzőit mutatja be, majd azoknak leginkább a bécsi klasszikus és a romantikus műzenében fellelhető párhuzamaira próbál rámutatni, kottapéldák segítségével.

A dolgozatot egy a mai teendőket és tanulságokat megfogalmazó összefoglalás zárja, részint a korábbi főfejezetekben említett, többnyire nem túl előnyös tényezők továbbéléséről, részint pedig azokról a lehetőségekről szólva, amelyek az elmúlt bő másfél évezred alatt soha nem tapasztalt minőségben és mennyiségben állnak mindazok rendelkezésére, akik az ideális istentiszteleti élet megvalósításán szeretnének munkálkodni.

Nikodém Géza,

Győr, 2007